

ROTT JÓZSEF

*Posztmodern portré: az arcod hasadt tükröben,**avagy az érvessztés és az érvessztésre készítés szociálpszichológiája*

z emberiség történetének talán legkelendőbb árucikke maga az emberi identitás. Az egyének és az életközösségek asszimilálása, kultúrájuk elpusztítása a XX. század derekáig a nagypolitika monopóliuma volt. Nemzetek, népcsoportok, kisebbségek, szórványok sorsa dőlt el a politikai tárgyalóterekben. Máskor a háborús hadszíntereken. Vagy utóbb, a békediktátumok alkalmával.

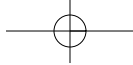
Az elvesztett háborúk, az elmarasztaló döntések következményei felmérhetők voltak. Az egyének és a közösségek kialakíthatták a védekező módozataikat. Végző esetben berendezkedtek a túlélésre.

A háborúk egy része az ötvenes évektől a hidegháború hadszínterére tolódott. Aztán a bővülő információs lehetőségek, a szemben álló kultúrák közötti átjárhatóság, a valós és manipulált információk többé-kevésbé szabad áramlása új dimenziót nyitott a hadviselésben. Amely már nem csupán új stratégiák alkalmazására adott módot, hanem merőben más hatásmechanizmust produkált. Belülről bontotta meg a gyengébb fél egységét.

A nyolcvanas évek végére a világ ura az új támadóeszköz birtokosa, a médiával szimbiotikus viszonyra lelt multinacionális nagytőke lett. S a támadóeszköz nem más, mint az önnön lavinaszerű terjedése, amellyel totális háborút indított az emberi kultúrák ellen.

A harc egyszerre folyik a megtámadott közösségek ellen és a megtámadott közösségeken belül. Az egyéni érdekek szintjén, apránként bontja meg a rögzült struktúrákat. Látszólag teljesen ártalmatlan a vértelensége és az észrevétlensége miatt. Mi több, kedves az érzékszerveinknek. A hús-vér valónk legkényesebb oldaláról, a vágyaink felől férkőzik a közelünkbe. Folyvást ígér. Mindig adni akar.

A megkísértésünk nyíltan és áttételesen, folyamatosan zajlik. Nincs az a pillanata az életünknek, ide értve az éjszakai mélyalvásunkat is, hogy a személyiségünk valamely része ne lenne érdekelve. Miközben a piacgazdaságba és a szabad információáramlásba vetett hitünkkel azzal kecsgetjük magunkat, hogy mi is szereplők vagyunk a saját értékeinkkel, hogy magunk is számítunk ebben a világméretű adásvételben, ingerek milliárdjai zúdulnak ránk. A munkánk során, a hivatásunk gyakorlása közben. Az egyre zsugorodó, félve féltett ráérő időnkben. Az intim kapcsolataink által. Ölelkezés közben. Politikai-, közéleti-, kulturális- és sportesemények hírei záporoznak ránk. Új gépek és eszközök kerülnek a birtokunkba, amelyek megváltoztatják az időbeosztásunkat. Olykor az életformánkat. Sorolni is fárasztó és fölösleges, hiszen mindannyian átéljük napról napra mindezt, még ha nincs is erőnk tudatosítani.

Kiéletlen érzelmek ábrándjai kínoznak bennünket. A legkülönbözőbb termékek, fogyasztási cikkek és szolgáltatások utáni vágyak kísérik végig az életünket. A tudományos haladás akár naponta árnyalja a véleményünket az emberi létezés távlatairól, az együttélés, az összetartozás kényszeréről és élményéről. Új viselkedésmintákat, gesztusokat és megszólalási formákat ismerünk meg. Közel sem biztos, hogy az épülésünkre szolgálnak. Lehet, hogy a legkisebb összhangot sem mutatják a múltunkkal, ám idővel, mint minden más, az ismétlődés által, a megszokás révén, befurakodik a tudatunkba. Létezővé lesznek a számunkra. Elfogadottá válnak. Utóbb akár ragaszkodni is kezdünk hozzájuk mint a sajátunkhoz.

Így üzennek hadat a tömegtermékek, a világokat áthidaló tömegszolgáltatások és a rájuk akaszkodó tömegkultúra a személyünkre és a hagyományokhoz kötődő, nálánál jóval bonyolultabb összetartozási formákban honos kultúránknak. És a maguk elsöprő mennyiségével, térhódításuk dinamizmusával, elkerülhetetlenségével már-már tényleges kényszerítő erővel hatnak.

Nem gondoljuk többé feltétlenül csalónak, szélhámosnak azt, akit e totális-globális lavina magával ragad. Hogy az érvényesülés reményében, akár hirtelen elhatározásból, akár megfontolt döntés következtében, akár külső nyomásra, hátat fordít az addigi meggyőződésének. Nekünk és közösségünknek.

Posztmodern korunkban, mondhatni, mindennapos eset.

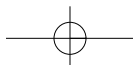
I.

Az emberi természetről s annak nyitottságáról

Az ember személyisége többdimenziós, a dimenziókon belül is többretegű, minden elemében kölcsönhatást mutató, folyamatosan változó, pulzáló, bonyolult egység. Anyagi kiterjedése, direkt térbeni megjelenése nem lévén, a cselekedeteinek, közösségi szerepünk, valamint a más akaratos és akaratlan megnyilvánulásaink, kisugárzásunk alapján elemezhető, értékelhető.

A személyiségünk a fő identitásvonalak mentén fejlődik, formálódik. Az identitásunk részeként beszélhetünk többek között nemzeti, vallási, nyelvi, kulturális, mesterségbeli és nemi identitásról. Társas értékeinkben, választásainkban mindmind akár külön is meghatározó lehet. Az egyes életszakaszainkban más-más identitásvonal vagy vonalak válnak, válhatnak meghatározóvá. Olykor egymással ellentétes irányban is változhatnak. Képesek egymást gyengíteni és megerősíteni. Képesek egymással ellentmondásba keveredni. Kirívó esetekben a személyiségünk megbomlásához is vezethetnek. Tudathasadás és más megbetegedések formájában.

A fiatalkorunk velejárója a teljes nyitottság: ez az értékválasztások kora. A felnőttkor küszöbén többnyire a nemi identitásunké a központi szerep. Később a szakmai, hivatásbeli éniük kerül túlsúlyba. A bölcsőtől a szemünk lezárásáig végigkísérhet, támaszt adhat a vallási, nemzeti hovatartozásunk. Míg egyesek leélik nélküle az életüket, másoknak az éniük lényegévé, gondolataik, közösségi megnyil-

vánulásaik összerendezőjévé nemesedhet. Bizonyos történelmi helyzetekben mindennél fontosabbá válhat a számunkra. Egyénenként változó, szerfelett összetett és színes a tabló.

A liberalizmus, a szabad értékválasztás, a nyitottság szelleme mindannyiunkban jelen van a születésétől fogva. Ahogy a liberalizmusnak is nélkülözhetetlen szerepe van minden közösségben. Ám a személyiségünk, az önazonosságunk védelmében legalább akkora szükségünk van arra az értékismerő magabiztosságra, ami a magunkéval összeegyeztethetetlen vagy éppenséggel romboló ingerek, hatások elutasításához szükséges.

A törekvéseink vonalát, a véleményeinket és válaszainkat a magánéleti és történelmi kihívásokra, az identitásrétegeinkre rakódó kulturális és közösségi hagyományaink, tapasztalataink, vagyis a viszonylatunkban addig ért ingereink feldolgozottságának a milyensége minősíti. Így jól érzékelhető analógiát mutat a hasonló neveltetésű és élethelyzetű embertársainkéval. A döntéseinkben megerősítést nyerhetünk. A rossz döntéseinkben is, természetesen.

Minél kialakultabb egy személyiség, annál egységesebb énképet, annál szilárdabb önazonosságot mutat. Annál kevésbé van kitéve a romboló ingereknek. A cselekedetei szerves egységben állnak a közösségi, kulturális értékeivel, azaz az elfogadásaival és elutasításaival. Minél kiválóbb személyes képességeket ötvöz minél tartalmasabb közösségi, kulturális értékekkel, annál árnyaltabb és annál több vetületre érvényes humán manifesztációról beszélhetünk.

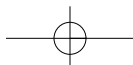
Ezen egyértelműségek csupán a pszichológiai kultúránk hiányos volta miatt említendőek. Amely hiányosság szintén nem véletlen: mind az anyagi valóságra építő marxista filozófia, mind a szintén anyagiságban és mennyiségben mérő multinacionalista szemléletmód jószerével figyelmen kívül hagyja a lelkiségünket. Még egyértelműbben: a személyiségünket. Ezért a pszichológiát gyakorlatilag száműzte a köznevelés és a közművelődés területéről.

Mert a totalitás igényével fellépő rendszereknek, így a marxizmusnak és a fiatalabb, módosabb féltestvérének, a globalizmust működtető multinacionális nagytőkének is gyenge identitású, könnyen kezelhető egyénekre van szüksége. Mi sem természetesebb hát, mint mániákus vonzalmuk a médiához. A tömegbefolyásolás legközvetlenebb és leghatékonyabb eszközehez és módjához.

Mi, akiket a történelem könyörtelenül összeboronált mindkét zsarnoki renddel, tudjuk, ezzel vége is a lényegi tulajdonságaink rokoníthatóságának.

A marxizmus eszméjére hamar rátelepedett az erőszak, nyomasztó történelmi ködbe burkolva a létét. Az önnön erőszakosságát kiváltó gyöngéje az egyén rossz megítéléséből fakadt, s már a kezdetek kezdetén megjósolta az ideológiája életképtelenségét. Az egyén alábecsülése persze elengedhetetlen feltétele volt egy olyan filozófia megteremtésének, amely tömegekben és zárt társadalmi osztályokban gondolkodik, a jelentkező feszültségek felszámolását pedig kizárólag az uniformizálásra, vagyis a tudatos asszimilálásra bízta.

Csak hogy nem számolt az egyén társadalmi rétegeken átívelő identitásaival, kivált a vallási és nemzeti hovatarozásával s azok gondolkodásban, mentalitásban,

tettekben megnyilvánuló hozadékaival. Amelyek, ha csak maga az egyén nem akarja, gyakorlatilag lehetetlenné teszik az asszimilálását. Ugyanis a legegyszerűbb, leghétköznapibb életet élő ember sem mondhat le akár egyszerre, akár fokozatosan több identitásáról, mert különben megbomlik a belső egyensúlya. Megbetegszik. S ezzel együtt, elveszti a társadalmi hasznosságát is. Vagyis a totalitárius államrend maga ellen dolgozik, ha teljes önálávetésre, érveszítésre akarja kényszeríteni az állampolgárait.

A rend látszatát fegyverrel és a zsarnokság egyéb eszközeivel ideig-óráig még fenntarthatja, ám minél több energiát fektet az asszimilálásba, annál több ellenállásba ütközik. Egészen a végső összeomlásig, amely elnyomót és elnyomottat egyaránt maga alá temet.

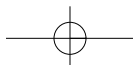
A globalizmus, ha a nagypolitikai erők a gazdasági növekedés fenntartása, valamint a nemzetközi stabilitás megőrzése érdekében egyenetlik is az útját mind a nemzeti és nemzetközi fórumokon, végszükség esetén a harctereken, jóval kifinomultabb módon igyekszik elérni célját.

Az új impulzusok évtizedek óta már a nemzetközi politika színteréről szivárognak be a nemzeti parlamentekbe. Ahol a saját képviselőink által nyernek elfogadást, s emelkednek törvényerőre. A többpárti demokráciában, mint a legfejlettebb társadalmi berendezkedésbe vetett hitünket kihasználva, személytelenül kúsznak felénk. A velünk született nyitottságra, a kíváncsiságunkra bízva az ügyét.

Minden más csupán idő kérdése. Amennyiben nem tud a foglalkozásod, a hited, a kultúrád felől hozzád férközni, megtalál az életkorod, a nemiséged, az egzisztenciád irányából. A családodon, a közösségeiden keresztül. Ha úgy sem boldogul, a fogyasztásod, a szokásaid oldaláról közelít meg. A legtítkoltabb vágyaidat célozza meg.

Tudósokat, művészeket vásárol meg és állít a szolgálatába éppúgy, mint a hipermarketek egyenruhás eladóit. Olykor a tudtukon kívül, máskor a saját ajánlásuk folytán. A már említett módon mindig ígér, sosem köti az orrodra, mibe fog ez kerülni neked a későbbiek során. Nem büntet, csupán semmibe vesz, ha nem tartasz vele. S te nem akarod elveszíteni miatta, vagyis ellenében az állásodat, a hitvesedet, az egzisztenciádat... Minden olyan simán, magától értetődően történik, hogy olykor már diadalt ül fölötte a család, a társaság, a gyülekezet, a nemzet és a parlament: megint közelebb jutottunk a fejlett országok piackultúrájához. Elvakít a sokasága, a színpompája, a felmérhetetlensége. S nagyvonalúan nem veszel róla tudomást, hogy ugyanaz a globalizmus falja föl a környezetünket, teszi lakhatatlanná a földet, s veri szét, zülleszt el a közösségeinket.

Minél kevesebb funkcionáló identitással rendelkezik az egyén és minél hiányosabb ezen személyiségrétegek kulturális telítettsége, annál kiszolgáltatottabb helyzetben van. Annál érzékenyebben reagál az élethelyzeteiből adódó különböző pressziókra. Cselekedeteinek, megnyilvánulásainak kísérői a váratlan, kiszámíthatatlan reakciók. A számon kérő magatartás. Az indokolatlan elérzékenyülés, mások oktalan sértegetése, a botrányokozás. Aki figyelemmel kíséri a közélet, valamint a saját ismerősei körének a változását, tapasztalhatja, hogy mind több ilyen zakla-

tott, önazonosságát védő és kereső egyén forgolódik körülöttünk. Olykor talán már magunk is...?

Ám ezek az emberek semmiképpen sem téveszthetők össze azon személyiségekkel – hogy megint csak az emberi természet megítélésének bonyolult voltára utaljak –, akik a válsághelyzetet fölismerve, útmutató jelleggel mernek a közösségükkel ellentétesen cselekedni.

Ugyanakkor vannak olyan egyének is, akik egyáltalán nem rendelkeznek a teljes értékű közösségi léthez nélkülözhetetlen identitásokkal. Nem tették a magukévá, különféle traumák hatására vesztették el, esetleg tudatosan tagadják meg vagy hagyják elsorvadni magukban, a közösség, a társadalom, a nemzet szempontjából már egyre megy. Valójában érzelmi analfabéták, akik súlyos emberi fogyatékoságait csupán a betanult viselkedésformák fedik el. Látszólag rendkívül magabiztosak, mintha a véleményeiket hosszas megfontolás során alakítanák ki. Roppant egyértelműek és határozottnak mutatkoznak. Azon egyszerű oknál fogva, hogy a másképp élő embertársaik érzéseit, értékeit, érdekeit nem képesek és alighanem nem is akarják érzékelni, vételezni.

Ők a közéletünket uraló világnézeti, kulturális, morális különbözőségekből fakadó, verbális polgárháború élharcosai.

Folyamatosan veszélyeztetnek másokat, miközben őket védi a többnyire politikai közegük, a lobbikörük. Magas egzisztenciával bátyázza körbe őket, és mint a parlamenti mandátumuk által, gyakorlatilag jogi érinthetetlenséget szavatol a számukra. A helyzet tarthatatlanságára és abszurditására mi sem jellemzőbb, mint hogy ezt a kultúrállamhoz méltatlan beteg, ellenséges légkört már maguk is nehezen viselik. Ám a megoldás, az enyhülés keresése helyett, megint az önnön logikájuk szerint járnak el: határozatot hoznak a gyűlöletbeszéd ellen. S mi a gyűlöletbeszéd? Az a hang, amit a világnézeti, kulturális, morális ellenfelük üt meg velük szemben.

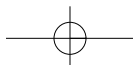
De mi történik azzal az egyénnel, akit nem véd párérdek, kiemelt egzisztencia? Minél magára hagyatottabb, minél elesettebb, annál könnyebben befolyásolható, annál kevésbé képes a valós hiányérzet megfogalmazására. A lelki szükségletei felismerésére. Az önazonosságát támadó káros hatások elutasítására.

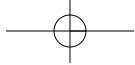
A reklámok, vagyis a vágyakat keltő külső ingerek hatására azonnal beindul nála a vágyképződés. Míg az értékeiben biztos ember fölháborodik, mondjuk a tévéreklámok egyént lekicsinylő vágyképein, addig ő az élete jobbra fordulását várja tőlük.

Ez az embertípus a fogyasztói világ, a globalizmus elvárásainak az eszménye. Egyre kevésbé képes a vágyai késleltetésére. Megragad az anyagi valónál. Szenvedélybeteggé, vágyvezérelté válik, akár a drogos és az alkoholista: az élete minden percét és minden tettet meghatározza a függőségi viszonya. Döntéseiben a pillanatnyi hangulata az elsődleges. Ő dönt a parlamenti választások kampányhadjáratainak a finisében, a legutolsó befolyásoló ígéretések kapcsán.

Így jutottunk el az egészséges nyitottságtól a zavart önazonosságú, minden újat gáttalanul befogadó nyitottságig. A külső ingerek által lerombolt egóig.

A posztmodern lényig.

Aki ugyan felismeri az önnön sztereotípiáit, az egzisztenciális behatároltságát, mégsem tud, mégsem mer, mégsem akar változni. Mert jól érzi magát ebben az állapotban. Akár a politika küzdőterén csetlő-botló elvbarátja. Viselkedésében, modorában tűnhet könnyednek, szellemesnek. Lehet irigyelt művész, népszerű közéleti személyiség, aki kérkedik a nyitottságával mint mindenek feletti emberi tulajdonsággal. Az identitáshiányos, ezért igencsak sérülékeny önérzete védelmében pedig fensőbbiséggel és cinizmussal viseltet minden tartalmas és mesterkéletlen emberi kapcsolattal, értékkel szemben.

II.

Az önazonosság hiányáról mint történelmi örökségről

A rendszerváltozás az értékeiben összezavart civil lakosságra talált. A baloldali diktatúra négy évtizedes tudatos és következetes identitásrombolása megtette a hatását. Egyenként, s mint utóbb kiderült, államként sem voltunk képesek a pontos és vállalható önmeghatározásra. S ennek hiányában az önérzetes, érdekérvényesítő magatartásra.

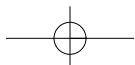
Semmi sem volt az, aminek látszott.

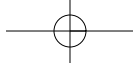
Kik voltak, kinek gondolták magukat a panellakásokba szorított, többségükben falusi, külvárosi gyökerű munkások, hivatalnokok százezrei? S kinek a termelőszövetkezetekbe, nehéziparba kényszerített kétkezi munkások? A fekete munkásvonatokkal a fővárosba ingázó, legényszállókon kaszárnyaéletet élő borsodi, szabolcsi nincstelenek? A vallásgyakorlástól, önálló véleményalkotástól elriasztott kispénzű pedagógusok?

A kádári időkből magukkal hozott kicsinyességből, hitetlenségből és félnék reménykedésből gyúratott egyéniségükkel vágyódva fordultak az új ingerek felé. Kik tették közülük a dolgukat csendesen, kiknek hiányoztak a vezényszavak, kik a megváltásukra vártak, kik nyugatnak mondott, távol-keleti tucattermékekért jártak lázálomszerű utakon Burgenlandba. Az új nyitottság jelképe a parabolaantenna lett.

A vértelennek mondott változásból hamar a nyakunkba szakadt, kényszerű szabadság lett. Önjelölt megváltókból nem volt hiány. Ki ígérgetett, ki ámított, ki fenyegetett. Aki tett, arra figyeltünk legkevésbé. Az első szabad választás jobboldali győzelme nem várt mélységű és mértékű nemzetellenes indulatokat szabadított föl a vesztesékből. A pártállam bűnösei elhazudni igyekeztek a múltjukat, még a múlt pusztá gondolatától is meg akartak szabadulni, míg a meggyötört többség a saját hagyományai után kutatott. S nem csupán a földhivatalokban a kárpótlás okán. Egyszeriben érdekfeszítő lett a szocializmus ügyeként elsorvasztott és elhazudott múlt. Emberi gesztusokat, élehető szokásokat, követendő viselkedésmintákat kerestek. Vállalható, újra megélhető rokoni sorsokat.

Mintha minden politikában, közéletben érdekelt egyénnek a nehezére esett volna a megváltozott, az új társadalmi szerepe. A hatalomgyakorlása, önérvényesítésre szocializálódott baloldal képtelen volt megbékélni az alárendelt szerepével.

Konstruktív ellenzékiesség a részükről szóba sem került. A magukat szabad demokratákként népszerűsítő liberálisok a verbális önmegevalósításban letek szerepre. Minden kormányzati javaslat, lépés, döntés mögött negatív diszkriminációt gyanítottak. Ehhez a forrongó hangulathoz már csak az kellett, hogy a média az önnön szerepét és jelentőségét jócskán túlértékelve teret nyisson az egymásnak feszülő indulatoknak, mintegy megsokszorozva őket.

Kitört a verbális polgárháború.

Melyet az ország- és nemzetépítésre felhatalmazott jobboldali koalíciónak a tettek valós síkja helyett virtuális térben kellett megharcolnia.

Olyan országban élünk, ahol a többségében keresztény gyökerű lakosság két emberöltőn át jószerevével megfosztatott a hitközösségi és lelki élet gyakorlásának lehetőségétől. Vagyis az egyik történelmileg meghatározó identitásától. Ez az a többség, lelki közösség, amely a rendszerváltozás után egyetlen, a társadalom egészét érintő cselekedetet hajthatott végre a baloldal és az egyre inkább hozzádörgölöző liberális párt zajos felháborodása nélkül: a teljes körű és mélységű keresztényi megbocsátást az egykori zsarnokai ellen. Mintegy lemondva a közélet többségelvű, keresztényi szemléletű erkölcsi kontrolálásáról. És az általános erkölcsi megtisztulás lehetőségéről.

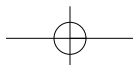
A verbális polgárháború második nagy ütközete a történelmileg még meghatározóbb identitás, a nemzeti összetartozás, a nemzettudat s annak méltósága körül zajlott. Antall József kormányfő nagy múltú kijelentése, mely szerint lélekben tizenötmillió magyar miniszterelnöke kíván lenni, a balliberális erőket (hogy megelőlegezzük nekik a későbbi látványos összeborulást) világméretű, nyílt nemzetgyalázásra készítette.

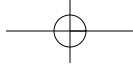
A sajtón keresztül, a közélet legkülönbözőbb színterein üzentek azon politikusoknak, gondolkodóknak, akik a nemzet fölemelésével, méltóságának visszaadásával karöltve képzeltek el az országépítést. Mintha azt kizárólag a balliberális érdekek rovására tehetnék meg. Maradinak, kirekesztőnek, fasisztának kiáltották ki a nemzeti gondolat híveit. A példátlan erejű mocskolódással végleg elfertőzték a közéletet. A váteszek fejét betörték.

S mi, miniszterelnököstől, mindenestől, a meghurcolt, megcsúfolt önérzetünk-nél fogva, elszenvedtük a gyalázatot. Hiszen már megbocsátottunk. Feloldoztuk bűneik alól a zsarnokainkat.

Az Antall-kabinet munkáját mindinkább a félsz, a nemzeti szemérmesség jellemezte, ami egyet jelentett a nemzetközi, totális-globális önálárendeléssel. Így eshetett meg, hogy a harmadik lényegi identitásunkat az amerikai-magyar tőzsde-milliárdosra, Soros Györgyre bíztuk. Aki válaszul szolgál a kérdésre, miért gondoltuk jó helyen a magyar kultúrát Soros György és a kuratóriumai felügyelete alatt, talán arra is magyarázattal szolgálhat, mennyiben volt ez előnyös számunkra. Vagy csupán a történelmileg ránk erőltetett balsorsunkat igyekeztük beteljesíteni általa?

A verbális polgárháború negyedik nagy ütközetét a termőföldért, azaz a mezőgazdaság magántulajdonú újjászervezéséért és modernizálásért vívtuk. Azon identi-

tásért, amely szerint minden más vonatkozásunk, hovatartozásunk újraszerveződhet, új tartalmat nyerhet, Hit, kultúra, nemzettudat.

A Független Kisgazdapárt a húsz százalék körüli szavazóbázisával meghatározó ereje volt a törvényhozásnak és a civil társadalomnak egyaránt. Minden esélye megvolt rá, hogy teljesítse történelmi küldetését.

A tét nagysága megsokszorozta a balliberális összefogás erejét. A gyenge pontot meglelve, valóságos hajtóvadászatot rendezett a médián keresztül Torgyán József pártelnök ellen. Közel egy évtizedik folyt a személye utáni hajszá, míg elérték valódi céljukat, a kisgazdapárt széttüzelését. A szavazóbázis ugyan beleolvadt a jobboldali gyűjtőtáborba, ám megint elvesztettünk egy sorsdöntő csatát.

S végleg alulmaradtunk a verbális polgárháborúban.

Közben egyre-másra szűntek meg az állami vállalatok. A színpad mögött a gazdasági élet hiénái már lázasan végezték a közvagyon önkényes magánosítását és újbóli legitimálását a globális gazdaságban. Összeomlott az építő- és a nehézipar. Bezártak a bányák. A tőkehiányos mezőgazdaság alig tudott megállni a lábán.

A hite, nemzettudata, kultúrája megcsúfolása után már a mesterségbeli identitása és ezzel egyetemben a megélhetése került veszélybe a közép- és idősebb generációknak. A megtalált, élhető hagyományok helyett már a dicstelen félmúlttal is beérték volna. 1994-ben visszazavarták a zsarnokaikat, akik az önös érdekeik racionalizmusával és a hozzá társuló cinizmussal munkahelyek, élhető lehetőségek helyett szociális alamizsnákkal jutalmazták őket. Folyt az ország teljes kiárusítása.

Beccapott, hitüket vesztett emberek milliói kerültek a teljes érvénytelen állapotába. Ami a természeténél fogva tarthatatlan állapot: a végleges önfeladás követi.

Kannás bor, olcsó cigaretta, infarktus.

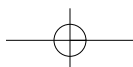
III.

Az érvénytelenítésre készítésről mint balliberális vállalkozásról

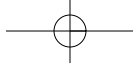
A verbális polgárháborút elvesztettük, és vele egyetemben sok százezer érvénytelenítésre kárhozott embertársunkat. Mi vesztettük el őket, akik sorsközösséget vállaltunk velük. A balliberális véleményt egyenest a miniszterelnöktől hallhattuk: oda se neki! Az ideális népességszám hétmillió...

Azért a polgárháború anyagi-tárgyi síkján nem ilyen gyászos a helyzet, bár kétségkívül súlyos. Fölmorzsolódott az állami vagyon egy jelentős része, ugyanakkor más tartalékaink, képességeink, lehetőségeink továbbra is a rendelkezésünkre állnak. Az államadósság és a belső hiány még éppen kezelhető.

Számtalan mag jó helyre hullt, és a mostoha körülmények ellenére ígéretesen fejlődik. Meglehet, így szereznek majd minden eddiginél erősebb immunitást. A történelmi egyházak visszakapták az ingatlanjaikat, iskoláikat. Szervezett közösségi élet, valódi értékekre nevelés folyik a falaikon belül. A termőföld magántulajdonba került. Idő és elszánás kérdése, hogy húzóágazattá váljon, s visszaadja a művelői hitét, önért-

zetét, énonozását. A kultúránk számtalanszor bizonyította, hogy minden csapást képes kiheverni. A nemzetudatunk, az összetartozásunk igénye pedig óhatatlanul megerősödik, mihelyt büszkéek lehetünk a közös teljesítményünkre.

Megjósolhatatlan, hol tartanánk az országépítésben, ha nem kényszerülünk bele a balliberálisok erőltette verbális polgárháborúba. Mely polgárháborút az ő feltételeik szerint, az ő médiájukon, vagyis a többségében baloldali múltú és elkötelezettségű médián keresztül kellett megvívunk.

Ha meg akarjuk érteni a magyar média többségi működését, a baloldali diktatúra legsötétebb korszakáig, az ötvenes évekig kell visszanezünk. Az egypárti hatalom előbb féloldalassította az újságírást, majd még ridegebb feltételek közepette a vérbe fojtott forradalom miatt másfél esztendő késedelmet szenvedve, 1958-ban elindította az állami, pontosabban a pártállami televíziózást.

A stílszerűen fekete-fehér képernyőre többnyire még interjúalanyként is csak politikailag feddhetetlen, rendszerhű egyének juthattak. A Magyar Televízió az első számú a tömegmanipulációs eszköz lett s maradt egészen a rendszerváltásig.

Harmincegynéhány esztendő bőségesen elegendő volt ahhoz, hogy egy rendkívül zárt, önérvényesítő szubkultúra alakuljon ki körülötte. Ugyanez volt a helyzet a szintén egypárti felügyelet alatt álló napilapoknál. Belső törvényeiket az erkölcsi féloldalasság és az előjogaikat őrző zárkózottság jellemezte. Mentalitásuk, viselkedésmódjuk meghatározója a hatalomhoz tartozás fölénye és az önnön szerepük nárcisztikus túlértékelése volt.

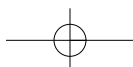
Ezen szubkultúrákból nőtt ki a kilencvenes évek kereskedelmi televíziózása és az a bulvársajtó, amelyek a fokozott piacra utaltságuk folytán valamivel nyitottabban, ám legalább annyival gátlástalanabban fordultak az új pénzügyi gazda, a multinacionális nagytőke felé. A múltjuk, az ízlésviláguk, a kapcsolatrendszerük alig is engedett volna mást.

* * *

A közszolgálati televíziók a fejlett európai demokráciákban szigorú piaci védettséget élveznek, mint a modern társadalmak kulturális tükrői. Működő demokráciáról beszélek, ahol a lakosság döntő részének, hozzánk mérten legalábbis, szilárd az önazonossága, és határozott az értékválasztásában. Tudja, hová kapcsoljon ha tájékozódni akar, s ha szórakozni, művelődni vágyik.

Ami diktatórikus múltból sarjadt, a féloldalasságát csak lassan levetkező média-kultúránk egészen más megközelítést igényel. A nézettségi mutatóink elsősorban szokásrendiséget jeleznek. Jelesül, hogy a lakosság nagyobbik fele a képernyőről tájékozódik. Ezt követően is legföljebb áttételesen beszél ezen nézők kulturális és morális igényeiről. Amely igények megismerésére, feltérképezésére, aligha véletlenül, nem készültek átfogó felmérések.

Döntsön a piac jelszóval az önálló híradásokat és napra kész információs műsorokat működtető vezető csatornák hamar megteremtették a hamis kultuszukat. Hullahegyekkel, testiséggel, harsány odamondogatással rikító rózsaszín, boldogító-nak gondolt háttérrel.

Ennél még a közszolgálati televízió is nézhetőbb, mondja rá válaszul legalább hárommillió ember. S ha megkérdeznék miért, ahogy ezt sem kérdezzük meg, így fogalmaznának: kevesebb benne az erőszak. Kevésbé tolvakvó. Kevésbé nyugtalanító. Ugyanis minden hamis vélekedéssel, szándékolással ellentétben a magyar inkább békés, kíváncsi, önálvető természetű ember, mint a földművelő hagyományokkal rendelkező nemzetek, népcsoportok, közösségek általában. Amely válasz, értékválasztás helyett, az erőszak elutasítását foglalja magában. Nagysokára jutnánk csak el egy-egy rétegműsor megemlékezéséhez.

Az általános megtisztulás híján miért is várnánk többet a Magyar Televíziótól? S vele együtt a Magyar Rádiótól? A felügyeletüket ellátó kuratóriumok a politika erővonalai mentén szerveződnek. S akkor még nem beszéltünk a belső, személyes feltételekről. A hidegháborút végigharcoló elődök által kinevelt új műsorkészítők mitől váltak volna mintegy varázsütésre a hiteles érték közvetítés bajnokaivá? Hiszen ahogy nem ismerik föl az önnön balliberális szocializáltságukat s annak tudatszűkítő hatását, ugyanúgy a nézőiket, hallgatóikat sem ismerhetik.

Ahogy a nézőik is alig-alig önmagukat.

Átmenekülni a demokráciába a sajtóorgánumoknak volt a legkönnyebb. A politikai napilapok is egyszerű logómódosítással legalizálták magukat az olvasótáborok előtt. Ahol akadályba ütközött a sima átmenet, ott segített a leleménynek mondott balliberális gátlástalanság. Jogilag és erkölcsileg máig sem tisztázott módon, így kerültek az Axel Springer sajtóbirodalom tulajdonába a megyei és regionális napilapok. Aztán, új köntösbe bújtatva és bújva, folytatódhatott minden onnan, ahol abbamaradt.

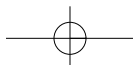
Hasonló törvényesített tolvajlás folyt az állami üdülők és más köztulajdonú ingatlanok kapcsán, amibe szintén beletörődöttünk a keresztényi megbocsátás szellemében.

Elérkeztünk a magyar média legkisebb szegmenséhez, a balliberális irodalomhoz, amely a látszólagos és tényleges kicsinysége ellenére a magyar média tengelye. Ahhoz az irodalomhoz, amely szemérmesen magába rejti a kádári-aczéli idők utolsó ideológusait, esztétáit és a volt cenzorokat. Minden köröttük forog, ami a többszörösen sajátos helyzetünkből fakad.

Arról a jól szervezett csoportulásról beszélek, amely az irodalom általános piac-képtelensége miatt leginkább érdekelt a balliberális média-összefogásban. Amelynek folyvást bizonyítani kell a nélkülözhetetlenségét.

Ennek megfelelően szereplőinek meghatározó személyiségvonása szintén az önnön értékeit messze túlbecsülő nárcizmus. S a múltból hozott, indokolatlan, hatalomfüggő, mindennemű társadalmi hasznosságot nélkülöző, leleplezhető kiváltságuk féltése, ami már-már eléri az állandó zaklatottság szintjét.

A magatartásuk, a megszólalási módjuk, modoruk ebből eredően fölényes, más értékekkel szemben cinikus és lekezelő. Szépirodalmi művekben igen nehéz lenne ezt a hozzáállást esztétikailag alátámasztani, ezért a publicisztika, a nyilatkozatok és az odamondogatások terepén vannak igazán otthon.

Mindaddig, amíg a megszólított társadalom vagy a nagyobb közösség egy s más tagja, önvédő reflex gyanánt, szóvá nem teszi az elfogultságukat. Míg valaki nem merészeli mondani, hogy nem olyan, amilyenek a balliberális irodalmi szubkultúra a kiváltságánál fogva láttatni akarja. Semmibe véve emberi jogait, a személyes érzékenységét. Ilyenkor kitör a verbális polgárháborút is kiobbantó haddelhadd. Az indokolatlanul heves viszontválasz mögül azonmód fölsejlik a tudathasadat, vagy nevezzük finomabban, az önmagával meghasonlott ember.

Az önvédő reflexet támadásnak minősíti. Aztán újabb tudathasadásos tünetként az írói, közszereplői identitásához címzett véleményt a vallási, politikai, nemi stb. identitásánál nyugtázza. Zsidózzuk, kommunistázzuk, buzizzuk és ki tudja, mit csinálunk még vele.

Ez a reakció, a valóban gyászos és fájdalmas közös történelmünk okán kialakított balliberális mimikri csúcsteljesítménye. Az önmagával is meghasonlott, kifüldt irodalmunk a marxista ideológia és esztétika utolsó védelmezője, úgyis mint a globalizációs tömegkultúra élharcosa, a gyűlöletszítás által igazolja a létjogosultságát a balliberális média-összefogásban.

Bonyolítja és súlyosbítja a kialakult helyzetet és annak társadalmi következményeit, hogy ugyan még a balliberális közszereplők egy része is átlátja a történetek lényegét és jellegét, mégis kötelezi őket a falkaszellem. Hogy hű maradjak a hasonlathoz: míg a falka társadalmi rangját a domináns egyedek, addig az érdekérvényesítő erejét, a kritikus helyzetekben való viselkedését, a moralitását a leggyengébb, a beteg egyedek magatartása határozza meg. Mert egyéni boldogulásuk kizárólag a falka sorsától függ.

Kinyílnak a médiacsapok.

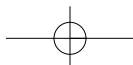
S azok filozófusok, közgazdászok és más balliberális személyiségek, akik egymásnak adják a közszolgálati televízió és a kereskedelmi csatornák stúdióinak kilincset, hogy vérverítéssel igyekezzenek tartalmat hazudni a kormányuk „munkájába”, most végre levegőhöz jutnak. Nem kell többé a maguk számára is visszataszító módon a vezetőik tanulatlanságát, a jellemgyengeségig féloldalas politikáját és a történelmi felelőtlenségét posztmodern lezserségnek feltüntetni. Nincs szükség többé az „abszurd harmónia” éltetésére.

Most üvölteni kell.

S fölvetett fejjel üvölt is az egész falka. Ország s világ előtt kirekesztők, fasiszták leszünk. Akik között nincs helye a szabad véleménynyilvánításnak.

IV. *Az utolsó szó jogán*

A következmények szempontjából már aligha fontos, ki miért vállal szerepet a balliberális összefogás tagjaként az ország- és nemzetrombolásban. Neveltetési, kulturális, vallási különbözőség folytán, esetleg történelmileg elszenvedett egyéni, családi traumák feldolgozatlansága okán. Senki sem marasztalható el ezért, mert

nem éli meg vagy nem akarja megélni a nemzettudat, a szélesebb összetartozás érzését. Azért sem, hogy a nyelvközös társadalom és kultúra egészéről is csupán annyiban vesz tudomást, amennyire ezt a pillanatnyi érdekei megkívánják.

Valamin mégis illene elgondolkodni a rendszerváltozás után tizennyolc esztendővel. A verbális polgárháború utóvédharcosai közepette. A teljes összeomlás előtt.

Annak a néhány millió csendes, visszahúzódó embertársunknak a sorsán, akikkel a történelmünk menete szerint, az akarata ellenére, szinte bármit meg lehet tenni. Azon embereken, akiknek a hitét, kultúráját, közösségtudatát kicsúfolva, a megélhetését elvéve a teljes évnesztés állapotába sodort a „korszerű” magyar balliberalizmus.

Nehogy a nemzeti tragédiát okozók a mérhetetlen cinizmussukkal végül azt is büntetlenül kijelenthessék: a jámbor többség maga akarta így beteljesíteni a sorsát.

